

Izzivi zagotavljanja vzdržnosti pokojninskega sistema

Bojan Ivanc, CFA, CAIA
glavni ekonomist pri Analitiki GZS

Vzdržen pokojninski sistem – Rešitve za varnejšo starost

Ljubljana, 21. 3. 2023

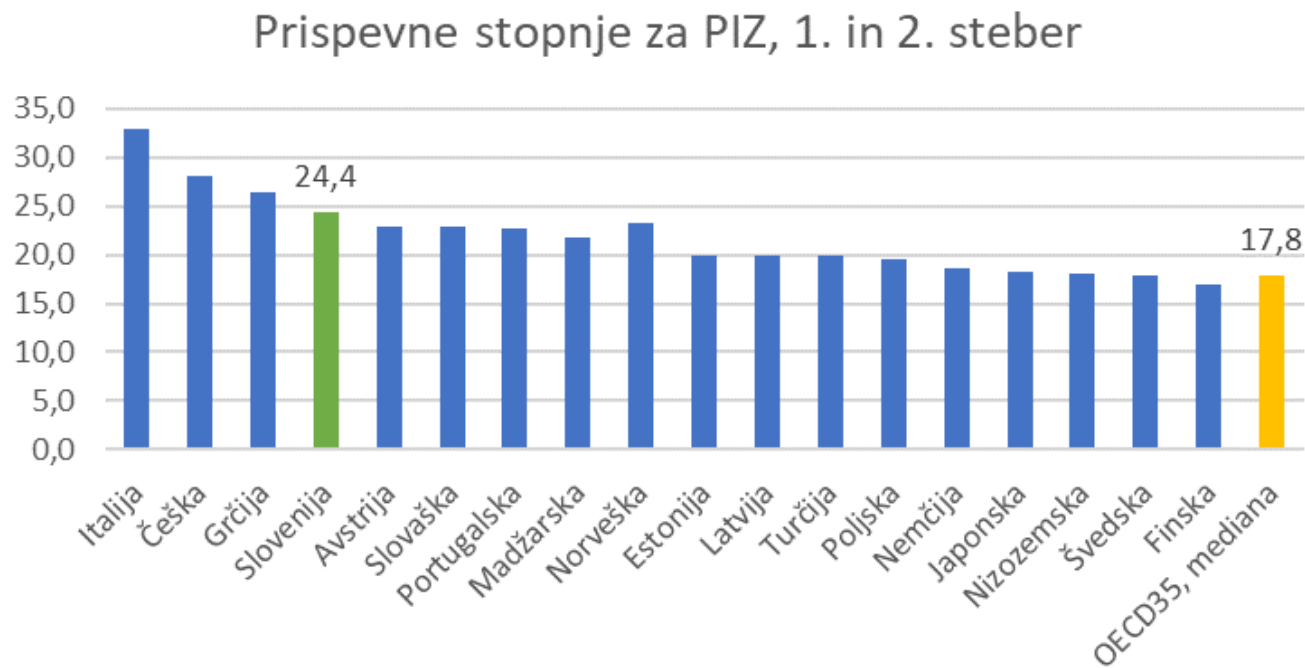
Dnevni red

- Sistem financiranja pokojnin v Sloveniji
- Povezanost gospodarskega stanja z financiranjem tekočih pokojnin
- Odhodki za pokojnine v prihodnjem obdobju
- Možni ukrepi, ki bi morali biti del pokojninske reforme

Viri pokojnin

- Javne pokojnine (ZPIZ) in II. oz. naložbeni steber (okoli 600 tisoč zavarovancev; 3 mrd EUR oz. 5 % BDP)
- ZPIZ:
  - za pokojnine nameni 5,6 mrd EUR (9,5 % BDP) oz. 84 % svojih odhodkov (samo staroste: 66 %)
  - plačila prispevka za ZZ za upokojene (0,5 mrd EUR oz. 7 %)
  - letni dodatek, invalidnine, dodatek za pomoč in postrežbo, drugi transferji (360 mio EUR oz. 5 %)
  - nadomestila plač (180 mio EUR oz. 3 %)
- Prispevki za socialno varnost (5,4 mrd EUR) predstavljajo 80 % prihodkov ZPIZ-a, 1,2 mrd EUR (18 %) predstavljajo sredstva državnega proračuna

Primerjava prispevnih stopenj PIZ

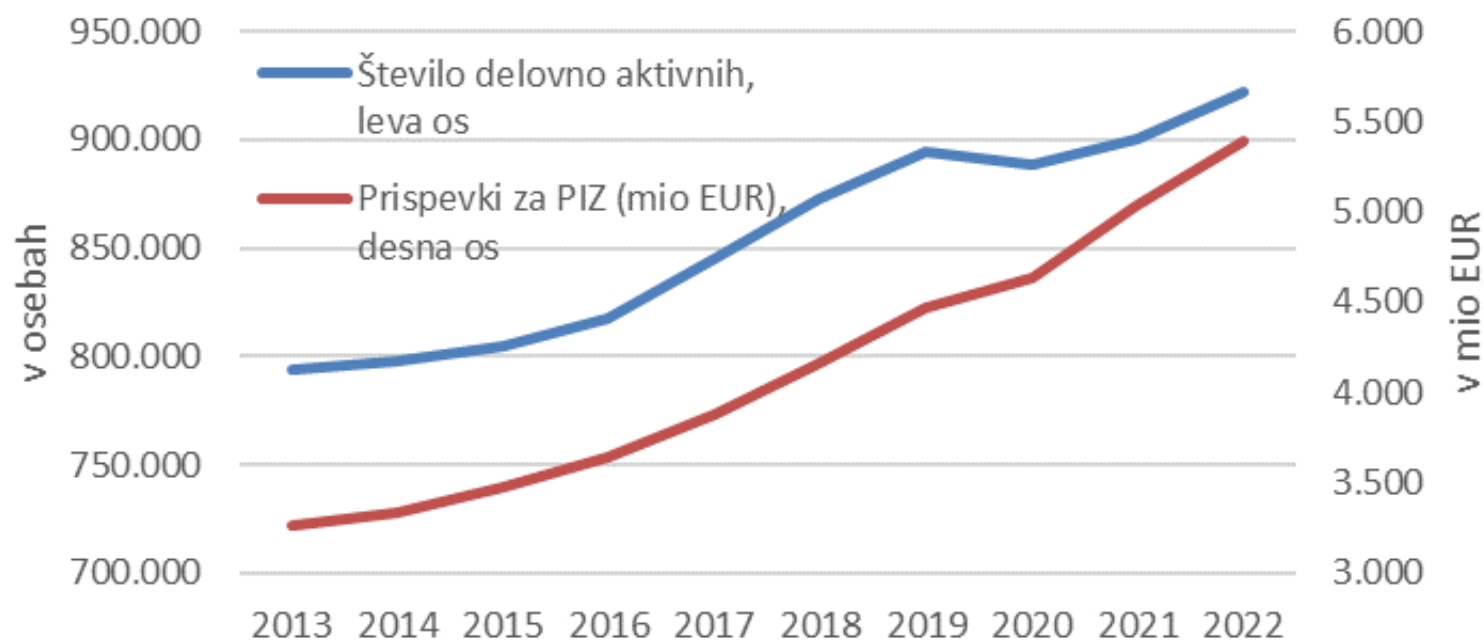

Vir: OECD, 2020

Slovenija je na 1. mestu med državami OECD po pobranih socialnih prispevkih v BDP (15,8 % SI in 9 % OECD)

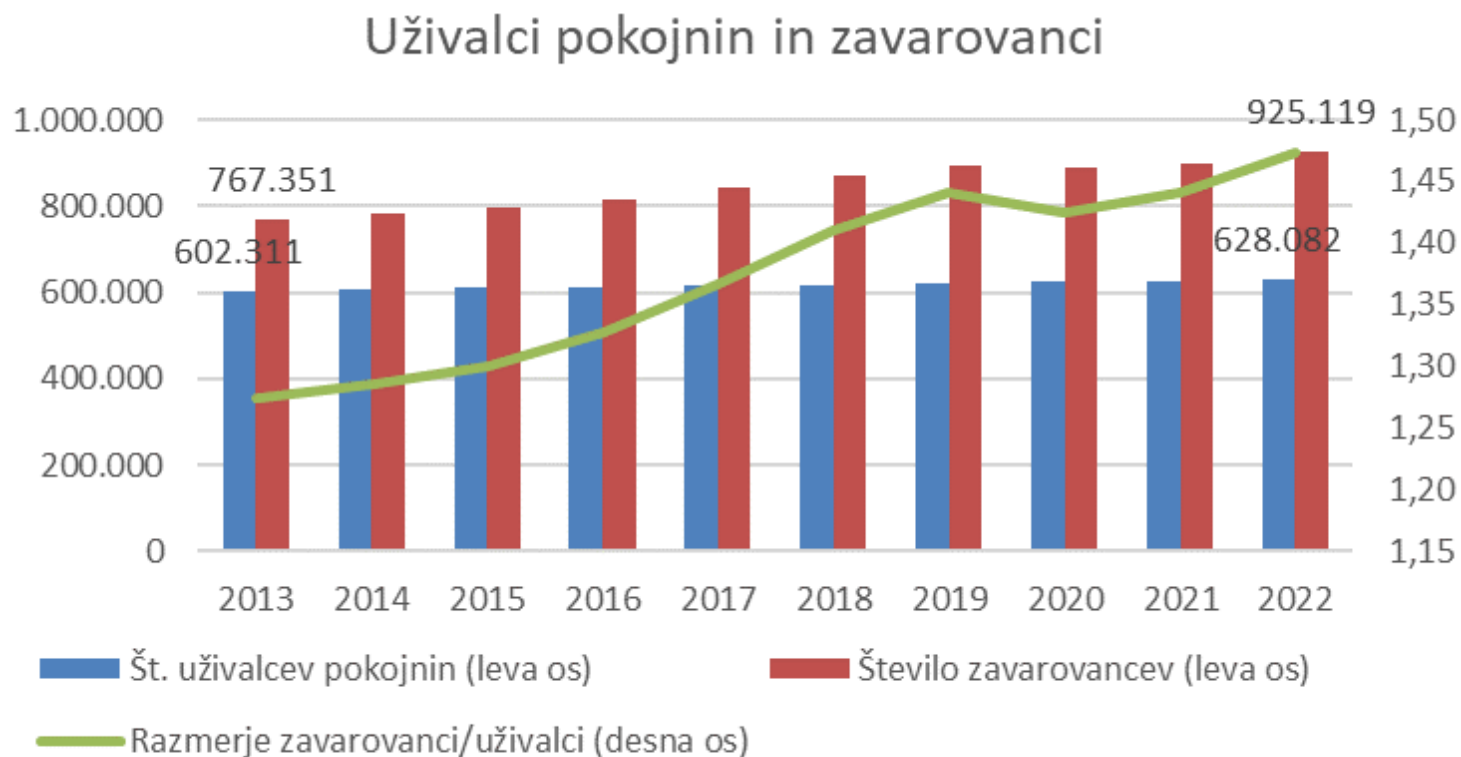
Visoka povezanost trga dela z vplačanimi prispevki

Gibanje števila delovno aktivnih in prispevkov za PIZ

vir: ZPIZ, SURS

Zavarovanci in upokojenci

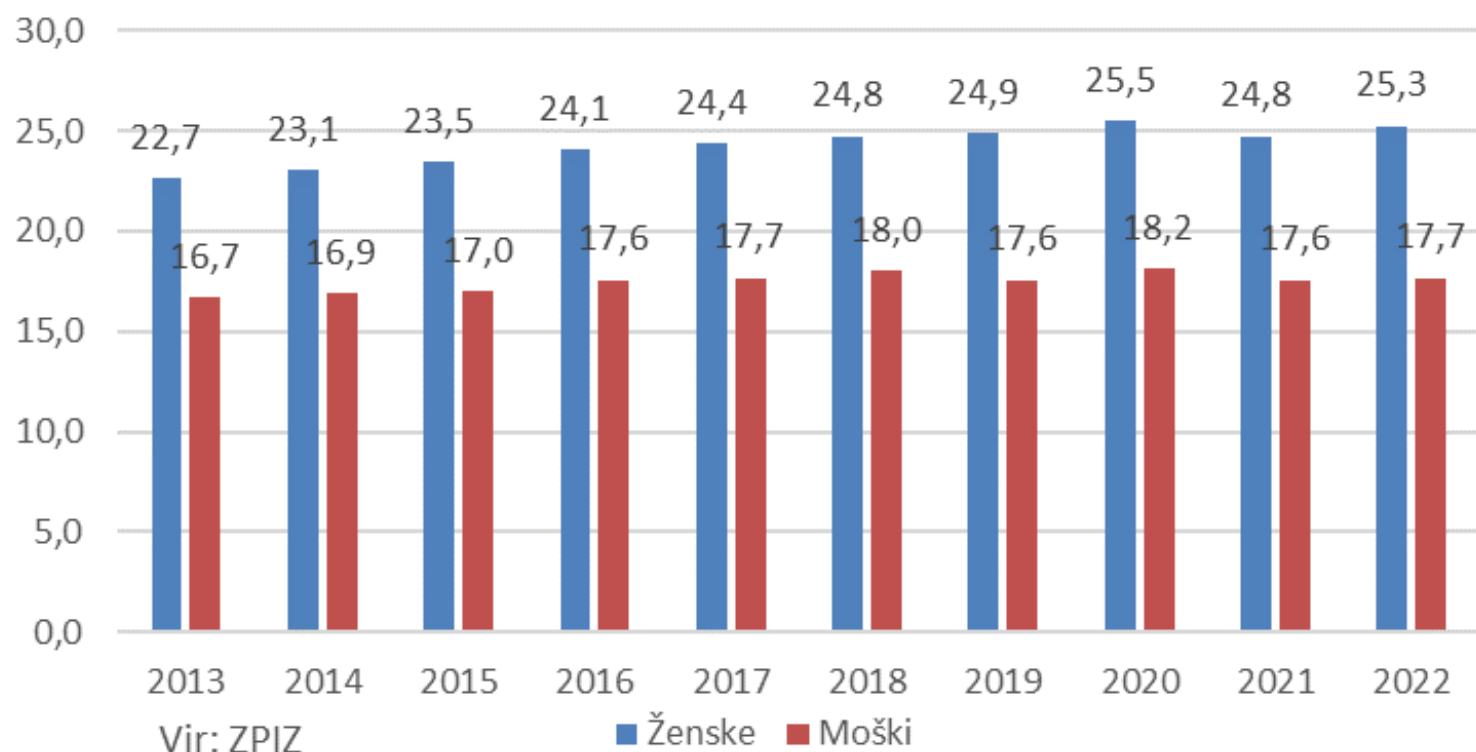
Vir: ZPIZ

Starostne pokojnine iz 1. stebra

- Uživalci starostne pokojnine z dopolnjeno pok. dobo 40 let: 157 tisoč; 40 % vseh
- Povp. starostna pokojnina z dopolnjeno pokojninsko dobo 40 let ali več: 985 EUR (75 % neto plače)
- Povp. starostna pokojnina: 787 EUR
- Bodoči upokojenec, ki je pričel delati v 2018, bo prejemal pokojnino v višini 62 % zadnje neto plače (povp. OECD), tisti, z nizkimi dohodki, pa 95 % zadnje neto plače (3. najvišji med državami OECD)

Povprečna doba prejemanja pokojnin

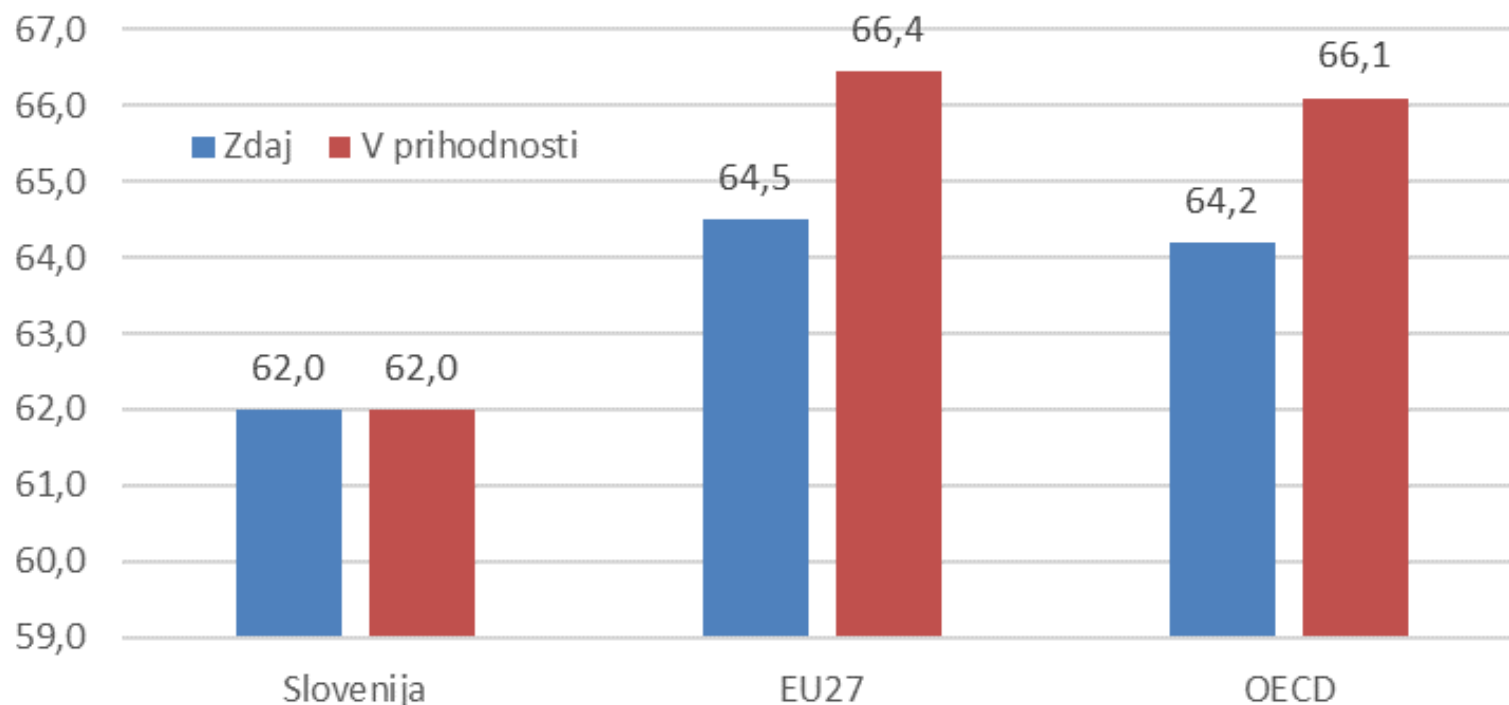
Povp. doba prejemanja starostnih pokojnin

Upokojitvena starost se vedno le večja

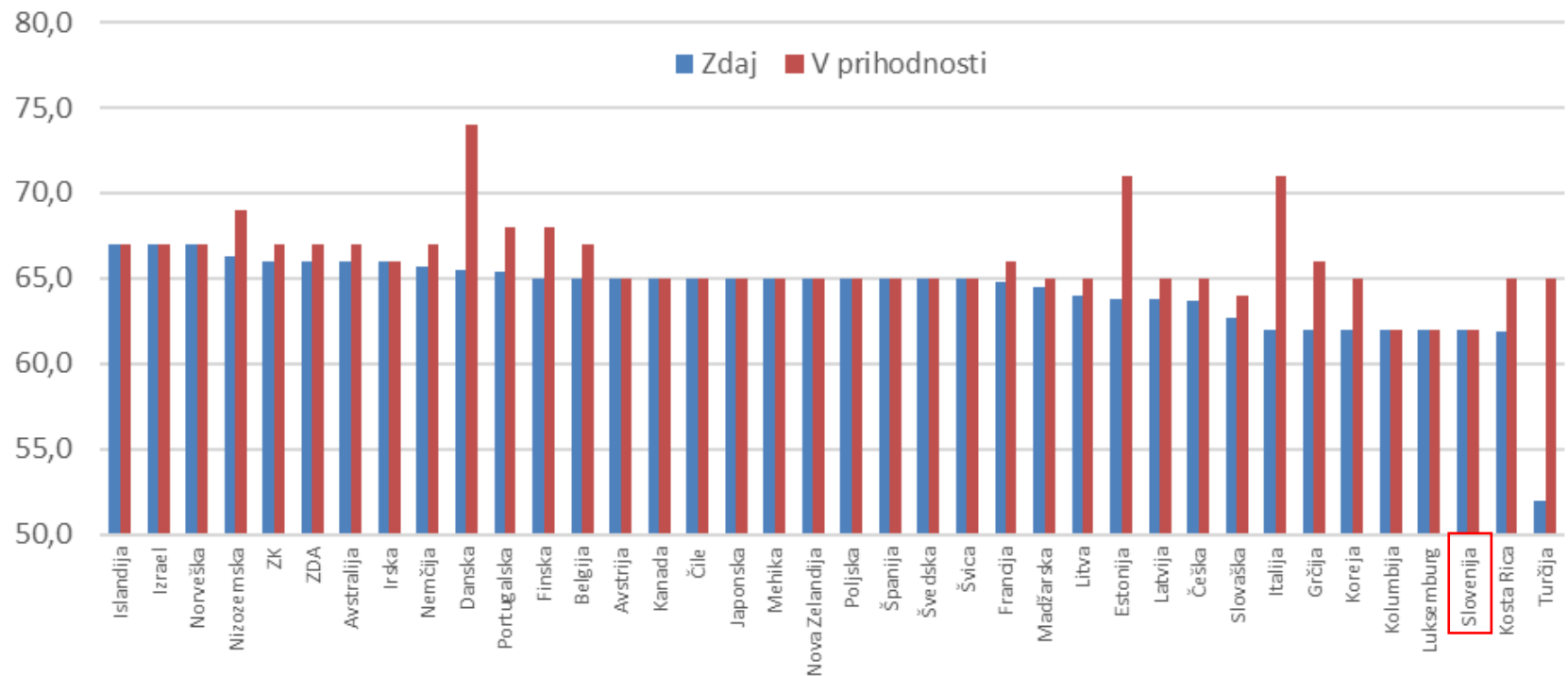
Upokojitvena starost (zdaj in v prihodnosti)

Vir: OECD

Predvidljivost upokojitvene starosti večja v določenih državah

Upokojitvena starost (države OECD)

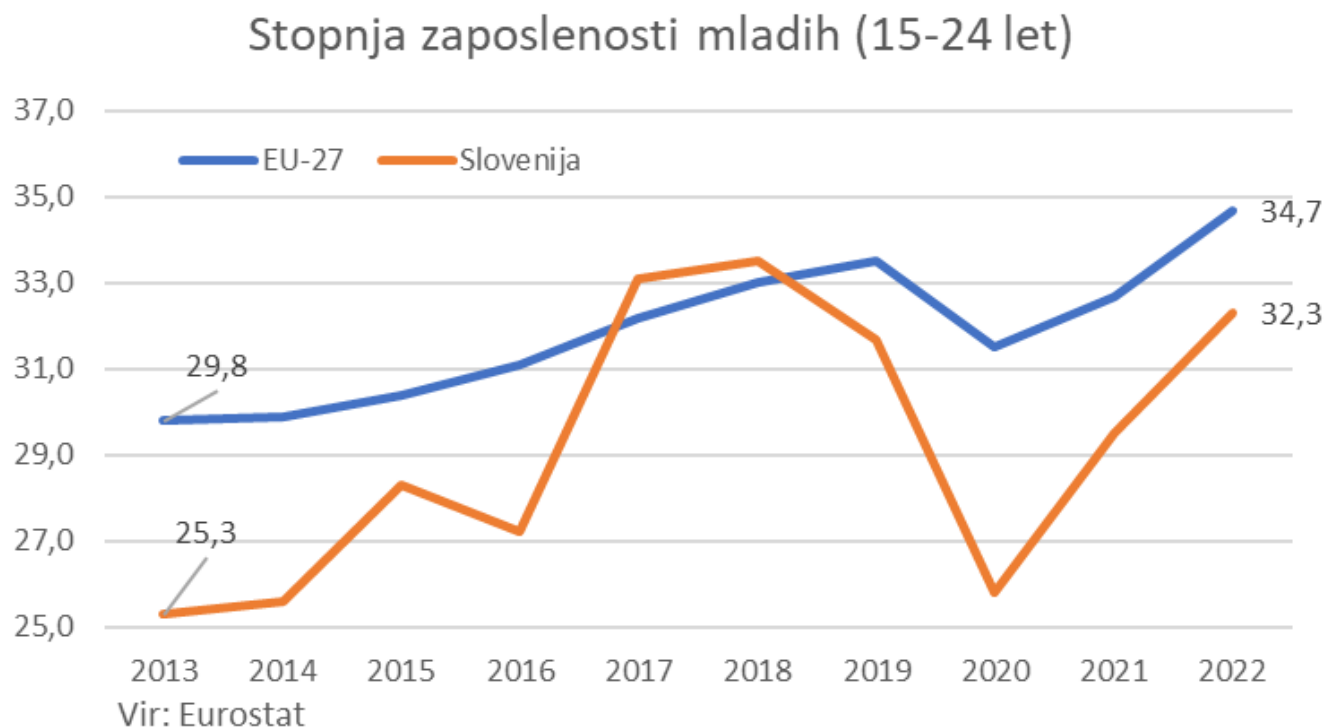

Vir: OECD, Pensions at a Glance 2021

Demografija, trg dela in dohodki ključne determinante pri financiranju 1. stebra

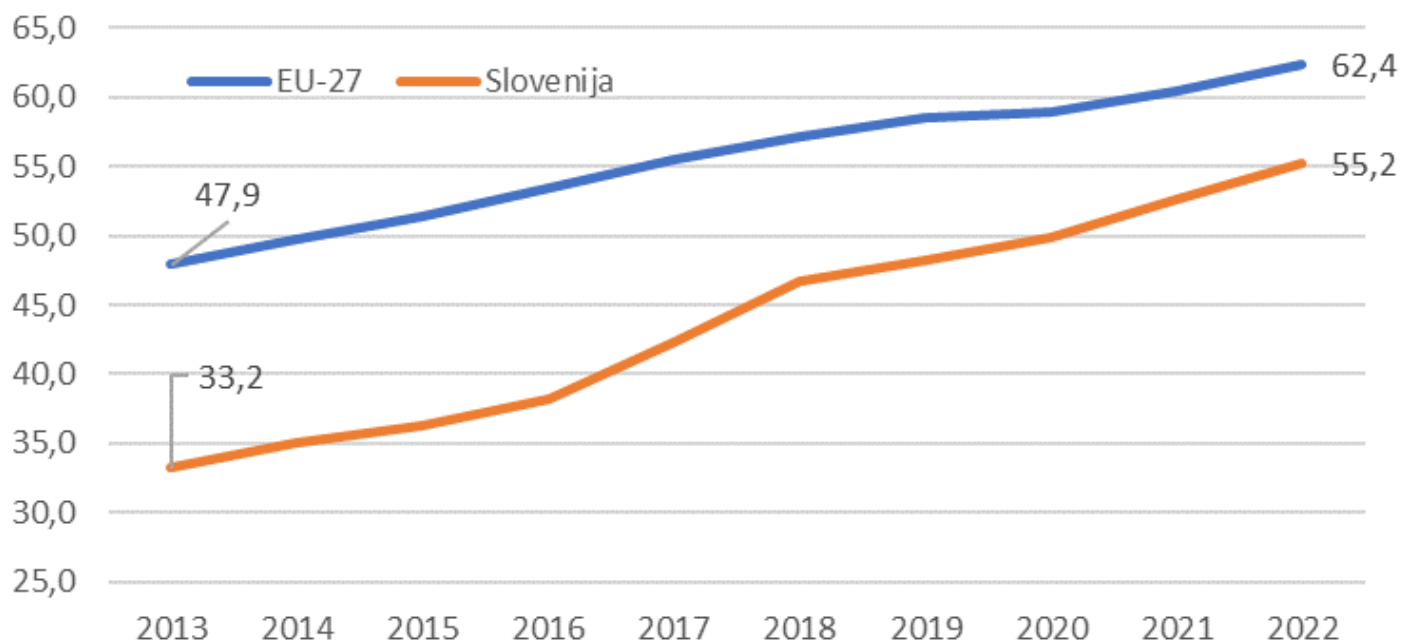
- Večje število delovno aktivnih in hitrejša rast plač sta ključna pri povečanju vplačil
- Zaradi slabšanja naravnega prirastka prebivalstva, se bo potreba po priseljevanju v naslednjih letih močno povečala
- Daljšanje zavarovalne (delovne) dobe in hitrejši vstop na trg dela lahko delno omilita padec delovno aktivnih oseb

Potencial pri večanju zaposlenosti mladih manjši...

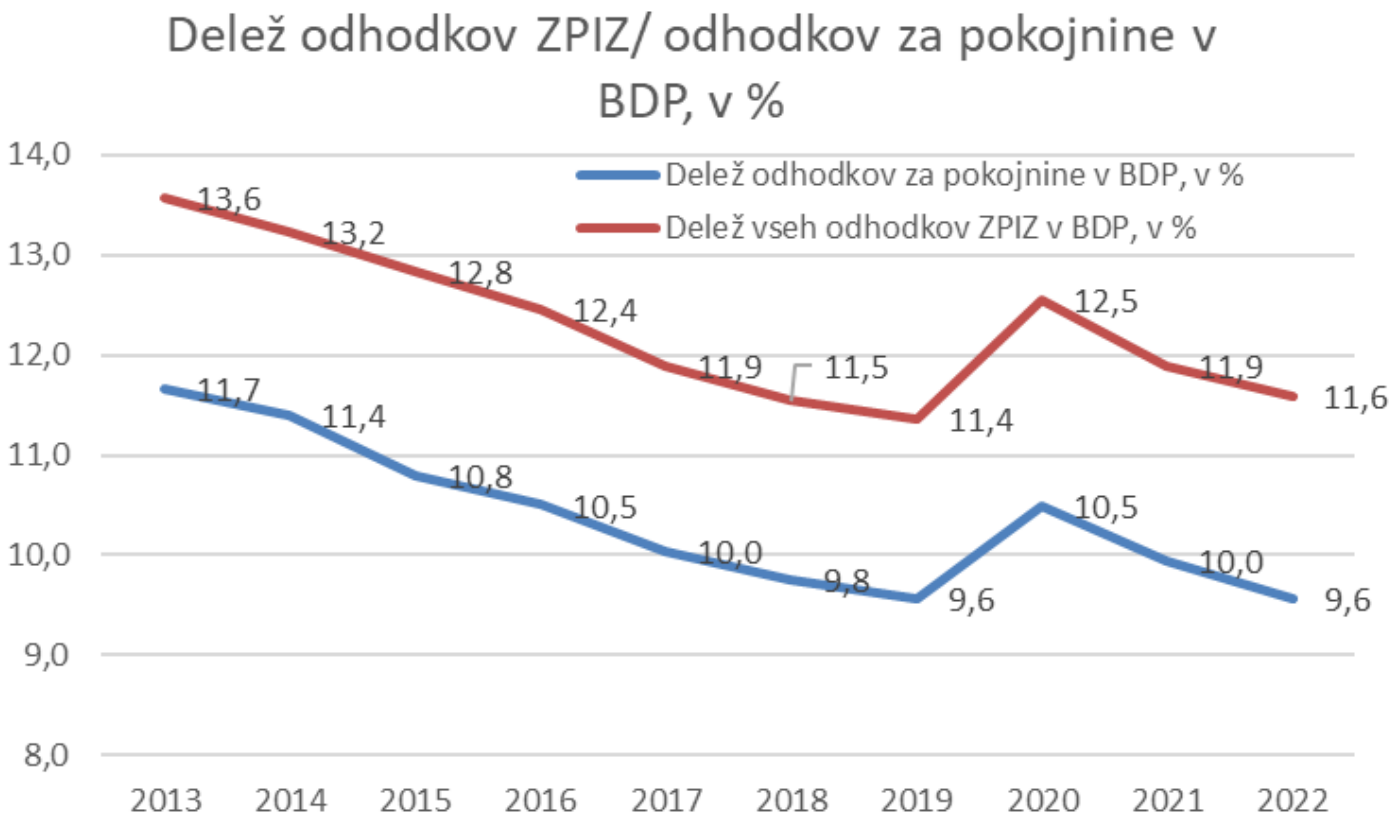
...kot pri starejših osebah

Stopnja zaposlenosti starejših oseb (55-64 let)

Vir: Eurostat

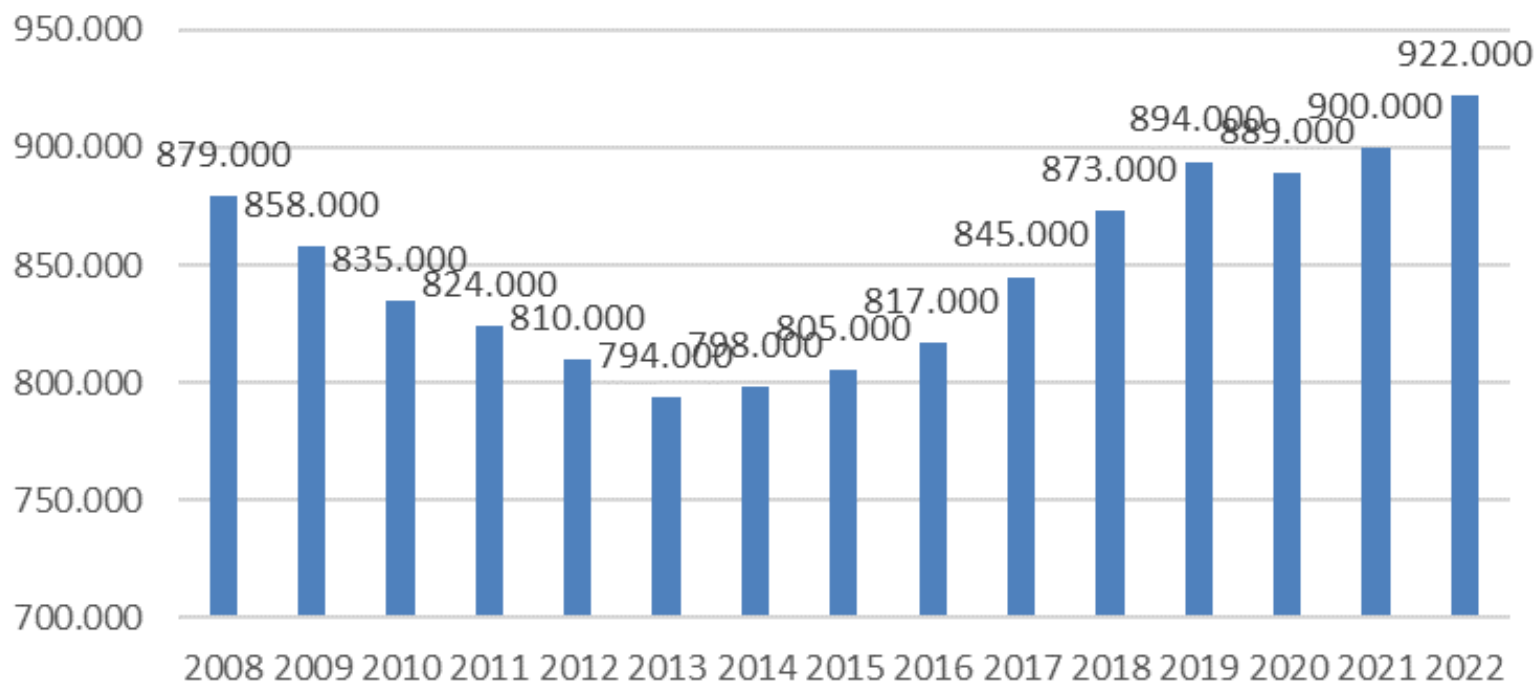
Odhodki za pokojnine v BDP nižji zaradi močne gospodarske rasti

Vir: ZPIZ, 2022

Delovno aktivno prebivalstvo najvišje v zgodovini države

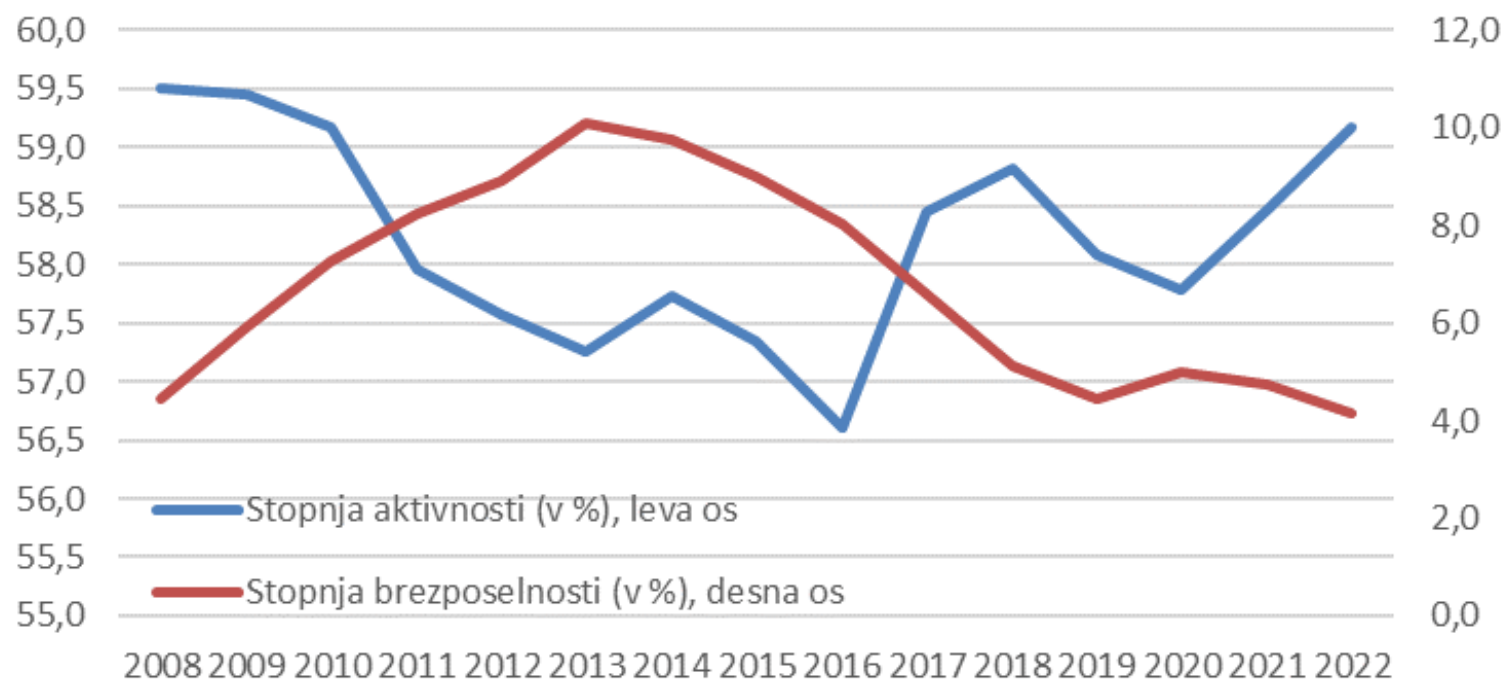
Delovno aktivno prebivalstvo

Vir: Statistični urad RS

Izziv pogleda naprej: potencial trga dela?

Stopnja aktivnosti in brezposelnosti

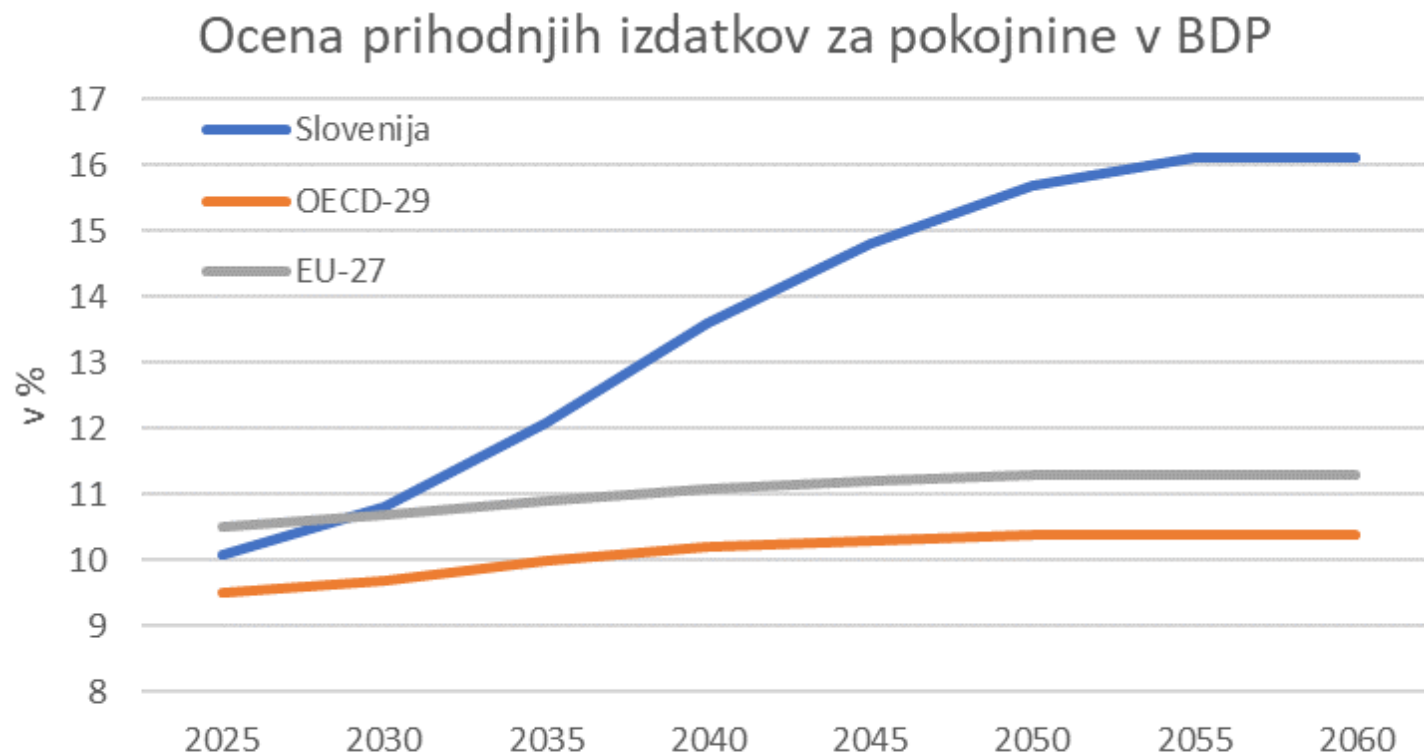
Vir: Statistični urad RS

Usklajevanje pokojnin

- 60 % s povp. bruto plačo in 40 % s povp. inflacijo
- V zadnjih 10-ih letih je povp. bruto plača porasla za 2,8 % na leto, cene za 1,7 %
- Postopen prehod na uskladitev z inflacijo bi zmanjšal naraščanje deleža pokojnin v BDP

Škarje visoke predvsem po letu 2030

Vir: OECD, Aging Report 2021 (EC)

Priporočila OECD

1. steber

- Zaostritev kriterija glede min. pokojninske dobe in plačevanja prispevkov za pridobitev pravice do pokojnine (24 najboljše let); povezati dinamiko upokojitvene starosti z leti življenja
- Umik znižanja min. pokojninske dobe zaradi otrok
- Zmanjšanje usklajevanja pokojnin (iz plač: inflacija na inflacijo)
- Preveriti beneficirano pok. dobo za poklice
- Poenostavitev izračuna in povečanje transparentnosti

2. in 3. steber

- Obvezno dod. pokojn. varčevanja ali „opt-out“ klavzula
- Izboljšanje iniciative za varčevanje pri zaposlenih z nizkimi dohodki

Izziv pokojninske reforme

- Pokojninska reforma je del zavez pri koriščenju sredstev iz NOO
- OECD: „obsežna reforma, ki bo zagotovila fiskalno vzdržnost naj bi vlada predlagala v 2023 in parlament potrdil v 2024“*
- Dolgoročen učinek na strukturni primanjkljaj
- Vendar: takojšen učinek na stroške zadolževanja države; pogoji zadolževanja so najmanj ugodni v zadnjih 10 letih
  - Stroški zadolževanja države narekajo tudi percepcijo tveganja domačega finančnega sistema in poslovnih subjektov
- 1. steber nima pozitivnih eksternalij na domač trg kapitala (pretočni sistem), 2. in 3. ga imata

*Vir: OECD reviews of pension systems, Slovenia, 2022